



Koe gebaat bij rustig ophalen en melken

Judith Poelarends en Erik Schuiling

Momenteel wordt veel aandacht besteed aan dierenwelzijn in de melkveehouderij. Helaas is er minder aandacht voor de manier waarop de veehouder met zijn koeien omgaat, terwijl dit ook belangrijk is voor het welzijn! Een experiment uitgevoerd door het Praktijkonderzoek laat zien dat de manier waarop de melker met de koeien omgaat van invloed lijkt te zijn op het gedrag van de koeien. Een effect op melkproductie werd niet aangetoond.

Buitenlands onderzoek

De manier waarop een veehouder met zijn dieren omgaat, wordt voor een groot deel bepaald door zijn denkwijze over zijn dieren. Onderzoekers in het buitenland hebben bijvoorbeeld gevonden dat hoe positiever een veehouder denkt over zijn koeien, hoe rustiger en minder angstig de dieren zijn. Ook werd soms gevonden dat als de dieren rustiger en minder angstig zijn, de melkproductie hoger is. Verder hebben onderzoekers gekeken naar verschillen tussen veehouders op hoog- en laagproductieve bedrijven. Ze vonden dat veehouders op hoogproductieve bedrijven meer tegen hun koeien praatten, de koeien vaker aanraakten en dat de koeien minder angstig en makkelijker te verplaatsen waren dan op laagproductieve bedrijven. In Australië hebben onderzoekers onderzocht of de manier van omgang met de koeien invloed heeft op de koeien zelf. In deze experimenten werden koeien goed of slecht behandeld. Bij een goede (positieve) behandeling kreeg de koe voer aangeboden of werd het over de kop geaaid. Als de koe een slechte (negatieve) behandeling kreeg, werd er geslagen, geschreeuwd, of geprikt met een stroomprikker. De onderzoekers keken naar de melkproductie en het gedrag van de koeien. De positieve en negatieve behandelingen bleken een effect te hebben op de productie en het gedrag van de dieren; het negatieve ruige gedrag leidde tot angstiger dieren en een lagere melkproductie (soms tot 10 %) in vergelijking met de koeien die de positieve behandeling kregen. Ook is uit meerdere onderzoeken gebleken dat koeien mensen kunnen herkennen en op den duur bijvoorbeeld de persoon, die ze altijd ruig behandelt, gaan ontwijken.

Doel van het onderzoek

De positieve en negatieve behandelingen in de buitenlandse onderzoeken zijn meestal zo extreem dat je ze in de dagelijkse praktijk niet vaak tegenkomt. De vraag is dus of het gedrag van melkveehouders in de Nederlandse praktijk ook invloed heeft op het gedrag en de productie van de koeien. Om hiervan een eerste indruk te krijgen, heeft het Praktijkonderzoek onderzocht of het gedrag en de melkgift van koeien wordt beïnvloed door de manier waarop de melker de dieren ophaalt en melkt.

Experiment

Een koppel van 80 koeien werd op twee manieren behandeld: haastig en rustig. De haastige en rustige behandelingen kwamen redelijk overeen met wat je in de praktijk ook kunt tegenkomen. De proef duurde in totaal vier weken; de eerste week was de behandeling rustig, de tweede week haastig, de derde week rustig, etc. Eén persoon voerde telkens de behandeling uit tijdens ophalen van de koeien naar de wachtruimte en het melken. Aan de proef werkten twee personen mee die normaal ook met deze koeien werken. Beide personen voerden beide behandelingen uit. Bij de haastige behandeling joeg de melker de koeien op tijdens het ophalen naar de wachtruimte en sloeg hij met een plastic buis op het hekwerk. Gedurende het melken maakte hij veel drukte in de melkstal (vaak rondlopen, tegen koeien schreeuwen en met stok op buizen slaan om koeien uit de melkstal te jagen, enz.) Tijdens de rustige behandeling joeg de melker de koeien niet op bij het ophalen, maar liet hij ze in hun eigen tempo lopen. Ook gebruikte hij geen stok. Tijdens het melken zorgde hij voor veel rust in de melkstal, dus geen onverwachte gebeurtenissen of geschreeuw.

Van alle koeien werden de melkafgiftepatronen en melkproductie vastgelegd. Het gedrag van de koeien in de melkstal is opgenomen met een videocamera. Dit hebben we naderhand bekeken. Hierbij hebben we vooral gelet op de pootbewegingen van de koeien, dus het heen en weer stappen, trappen en ook het aftrappen van de melkstellen. De melkers telden per melkbeurt het aantal koeien dat in de melkstal mestte.

Resultaten

Het bleek dat het type behandeling géén effect had op de melkgift. De melkgift was gelijk voor de rustige en haastige behandeling. Wel vonden we tijdens de haastige behandeling

een hoger percentage koeien (39 %) met een bimodaal melkafgiftepatroon dan bij de rustige behandeling (31 %). Een bimodaal melkafgiftepatroon betekent dat na het aansluiten van het melkstel gedurende korte tijd melk stroomt, en dan 'stopt' de melkstroom even om na 30-50 seconden weer op gang te komen. Het hogere percentage bimodaliteit heeft echter niet tot een gemiddeld langere melkduur geleid tijdens de haastige behandeling. Ook de gemiddelde melkproductie was niet verschillend voor de beide behandelingen.

Ter verduidelijking van het begrip bimodaliteit: in figuur 1 zijn van een koe twee melkstroomprofielen weergegeven, één met een bimodaal verloop en één zonder.

Het verhoogde percentage bimodaliteit kan komen doordat de melkers tijdens de haastige behandeling misschien iets korter hebben voorbehandeld, maar ook door eventuele stress die de koeien hebben ervaren, waardoor de oxytocineafgifte iets vertraagd werd. Een combinatie van beide factoren is ook mogelijk.

Het was opvallend dat bij een van de twee melkers bij de haastige behandeling de koeien bijna twee keer zoveel heen en weer stapten tijdens het melken (18 pootbewegingen per koe) dan bij de rustige behandeling (10 pootbewegingen per koe). Ook waren er tijdens de eerste 2 dagen van de haastige behandeling meer koeien (gemiddeld negen koeien) die mestten in de melkstal dan anders (gemiddeld vier koeien). Later nam dit weer af alsof er gewenning optrad.

Ervaringen van de melkers

Wat we niet hebben kunnen meten, maar wat de melkers wel opviel was dat de koeien tijdens het haastige ophalen naar de wachtruimte meer gleden en slipten dan bij het rustige ophalen. Dit was met name de eerste dagen het geval, na een paar dagen leken ze er wat aan te wennen. Ook viel het de melkers op dat de koeien tijdens de haastige behandeling meer aarzelden om vanuit de wachtruimte de melkstal binnen te komen en dat zij de dieren actiever de melkstal binnen moesten jagen. Hier trad echter geen gewenning op, de koeien bleven ook aan het eind van de haastige week nog aarzelen. Dit was niet gebruikelijk bij deze koeien. Als na de haastige behandeling weer werd omgeschakeld naar de rustige behandeling, kwamen de koeien na een paar dagen weer uit zichzelf de melkstal binnen. Blijkbaar moesten de koeien ook weer wennen aan de rustige situatie.


In ons onderzoek waarbij de rustige en haastige behandeling niet zo extreem was als in de buitenlandse onderzoeken vonden we dus ook minder effecten op productie en gedrag. De ervaringen van de melkers geven echter wel aan dat de haastige behandeling over het algemeen niet positief was voor het dier.

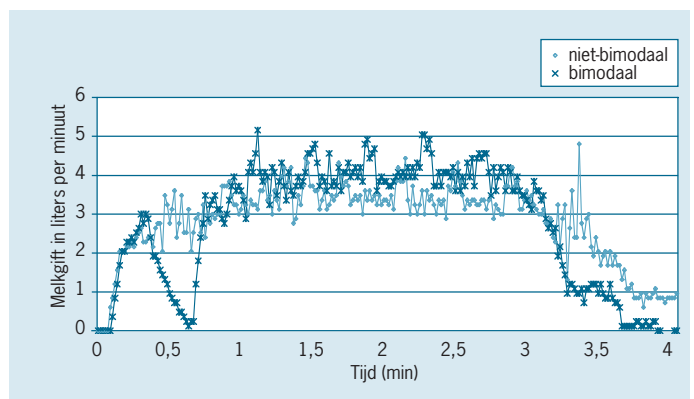
Aanbevelingen

Negatief (haastig) gedrag van de melker had in dit onderzoek geen effect op de melkproductie, maar wel op het gedrag van de koeien tijdens het melken (meer pootbewegingen), ophalen (hard lopen en glijden) en binnen komen in de melkstal (aarzelen). Gejaagd ophalen (richting wachtruimte) kan dus in het begin tijd schelen, maar als men tijdens het melken de koeien

steeds actief de melkstal in moet jagen, omdat ze niet uit zichzelf komen, is hier de gewonnen tijd al weer verloren. Verder kan het gejaagd ophalen van de koeien (vooral bij gladde vloeren) leiden tot glijpartijen, wat kan leiden tot kreupelheid. De toename in het aantal pootbewegingen van de koeien bij een van de twee melkers geeft aan dat de koeien zich op dat moment waarschijnlijk niet op hun gemak hebben gevoeld. Pootbewegingen van de koeien tijdens het voorbehandelen en onderhangen zijn lastig voor de melker. Met name trappende koeien zijn dan gevaarlijk. Rustig melken en ophalen is daarom beter zowel voor de melker als de koe. Het werkt prettiger als de koeien vlot de melkstal binnenkomen en men er niet zo veel hoeft te halen. Daarnaast heeft een rustige omgang met de koeien ook zijn voordelen voor de algehele omgang met de dieren. Denk hierbij aan het separeren en eventueel vastzetten van koeien voor behandelingen, inseminaties, enz. Koeien die niet bang zijn voor de veehouder, zijn makkelijker in de omgang en zullen niet snel wegsprinten.

Vervolg

Het Praktijkonderzoek heeft als vervolg op dit experiment 150 melkveehouders geïnterviewd over de manier waarop ze over hun koeien denken en hoe ze met hun koeien omgaan en relaties met bedrijfsresultaten zijn onderzocht. In de loop van 2003 hoort u meer over de resultaten van dit onderzoek. 



Figuur 1 Melkstroomcurve met en zonder bimodaliteit



Over dit onderzoek is een rapport verschenen.

Het is te bestellen bij ASG, divisie Praktijkonderzoek:
Schriftelijk (Postbus 21 76, 8203 AD Lelystad),
telefonisch (0320-293 234),
per E-mail (info.po.asg@wur.nl)
of via de website (www.asg.wur.nl).

Dit PraktijkRapport Rundvee 31
"Invloed van de melker
op gedrag en productie van de koe"
kost € 17,50.